

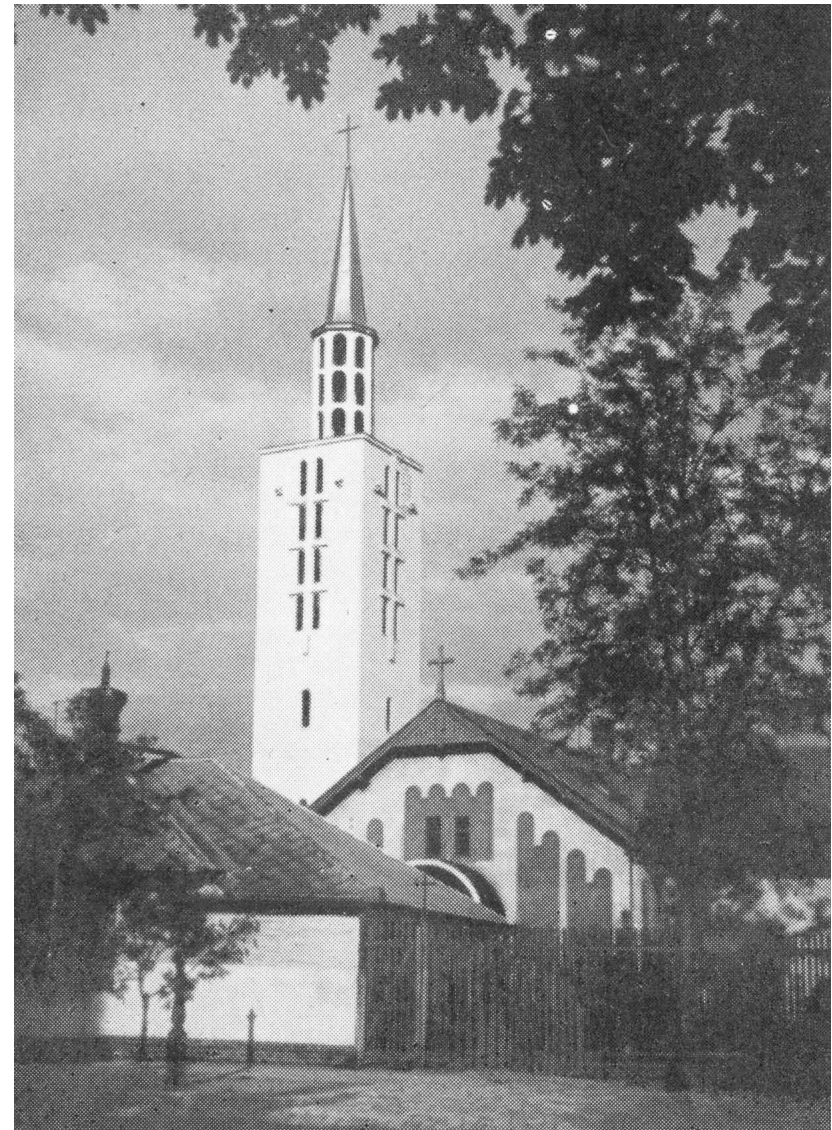
erős vár

A Vajda Péter utcai evangélikus templomtorony és környezete

Tudományos Diákköri Konferencia szekció-kíírás
BME Építészmérnöki Kar
Középülettervezési Tanszék
Építészet és emlékezet Stúdió
TDK 2021

kör.ép
BME
KÖZÉPÜLETTERVEZÉSI
TANSZÉK

◀◀ *Recollective
Architecture*

BEVEZETŐ

A Középülettervezési Tanszék építészet és emlékezet viszonyára fókuszáló stúdiója 2021 őszére tematikus Tudományos Diákköri Konferencia szekciót hirdet meg az érdeklődő hallgatók részére.

A kiírás fókuszában a józsefvárosi Vajda Péter utcai egykori evangélikus templom vasbeton tornya áll. A romos állapotban megmaradt, technológiai műemlékvédelmi oltalom alatt álló torony különös romként őrzi az egykori gyülekezet emlékét, de mind védelme, mind pedig a telek hasznosítása hosszú idő óta megoldatlan feladat.

A különös, csonka mementóként megmaradt torony problematikus helyzete ugyanakkor több izgalmas építészeti kérdésre is rávilágít. Miként őrizhetőek és mutathatóak meg a múlt pusztuló lenyomatai egy folyamatosan fejlődő városi szövetben? Miért fontosak ezek a töredékek a város emlékezetében, illetve milyen arányos beavatkozással menthetőek meg?

kép: az evangélikus templom fényképe archív képeslapon (előző oldal)
kép: légifotó 1972 (forrás: fentrol.hu)
kép: légifotó 1996 (forrás: fentrol.hu)

TERVEZÉSI HELYSZÍN

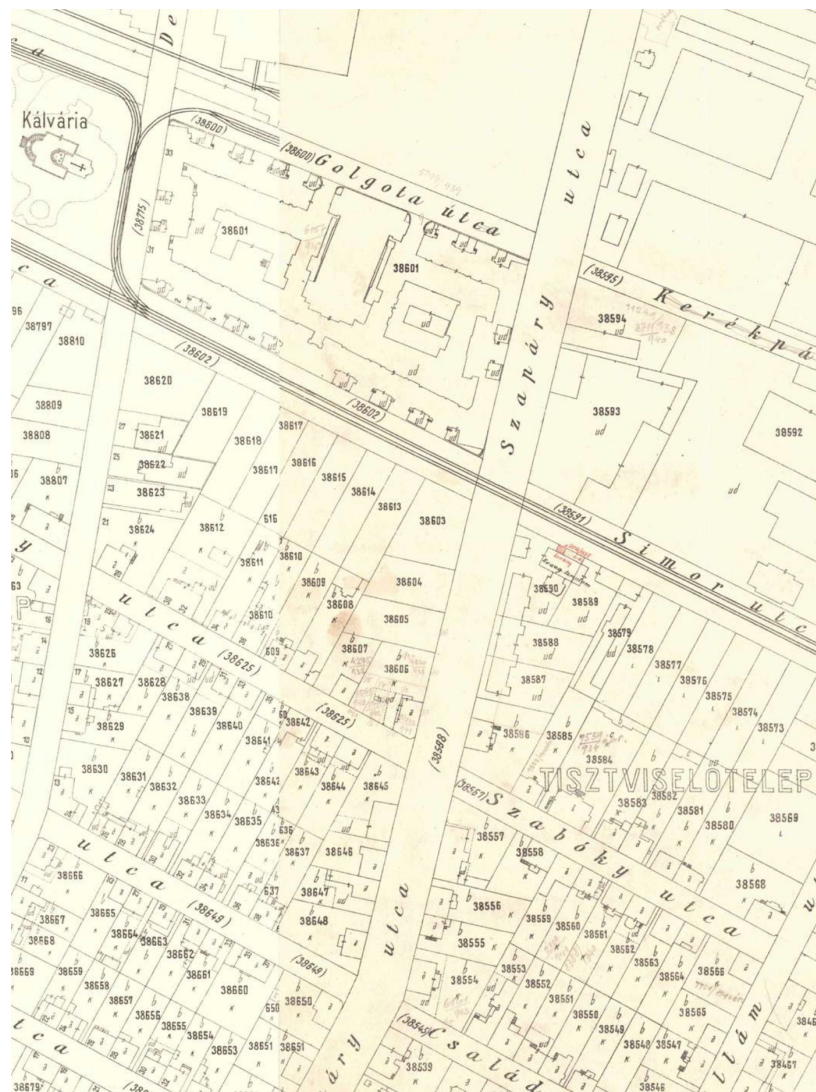
A telek beépítése a Magyar Királyi Államvasutak Gépgyár (MÁVAG) szomszédos telken álló kolóniájának építésekor kezdődött. A tervezési telken 1910 körül a kolónia építését kiszolgáló barakkok épültek, 1917-18-ban pedig katonai kórház. Ez utóbbi később a szomszédos iskola (ma Vajda Péter Ének-zenei Általános és Sportiskola) használta tornateremként, majd ezt a termet kapta meg 1931-ben a józsefvárosi evangélikus gyülekezet és hitközség.

A tornaterem átalakítása a 30-as években Lux Kálmán műegyetemi tanár tervei alapján zajlott, a templomot 1934-ben szentelték fel, karakteres új tornya azonban csak 1936-ban készült el (érdemes összevetni a korszak további kiemelkedő templomtornyaival, Kotsis Iván balatonboglári templomának (1932), Árkay Bertalan városmajori templomának (1933) és id. Rimanóczy Gyula pasaréti Pádúai Szent Antal plébániatemplom tornyával (1934), illetve ezek nemzetközi előképeivel).

A gyülekezethez tartozó hívők számának csökkenésével a templom fenntartása 25 év alatt lehetetlenült el, 1961-től egy állami vállalathoz került, Traubisoda-raktárként hasznosították. 1974-ben a torony harangját is a boldogkőváraljai római katolikus templomba helyezték át.

A rendszerváltás során az épület újra visszakerült a Budapest-Kőbányai Evangélikus Egyházközség tulajdonába, a telken mind bentlakásos egyetemi kollégium (Luther otthon), mind közösségi ház (Esztus ház), mind evangélikus gyülekezeti központ és társas lakóépület építése is felmerült. Jóllehet, több terv is készült az együttes újbóli hasznosítására, megvalósulni egyik felvetés sem tudott, végül 2010 után a templomot elbontották, csupán technológiai műemlékvédelmi oltalom alatt álló bauxitbeton tornya maradt meg. Jelenleg a telek magántulajdonban van, a tornyot megőrző, de új funkciókat is kiszolgáló hasznosítása továbbra is kérdéses.

kép: archiv térkép 1908

PROGRAM

A szekció olyan új, közösségi célú hasznosításokat keres, amelyek egyszerre biztosítják a templomtorony fennmaradását, értelmező kontextusba helyezik a romot, és új élettel töltik meg a régóta üresen álló saroktelket. A kiírás célja a teljes telek újragondolása és újraértelmezése, az épített örökség értékének kiemelése és bemutatása, valamint az egykori templom történetének bemutatása. Részletezett tervezési program meghatározása helyett a hallgatók, hallgatói csapatok átfogó javaslatait várjuk az egész terület használatára az alábbi gondolatindító kérdések mentén:

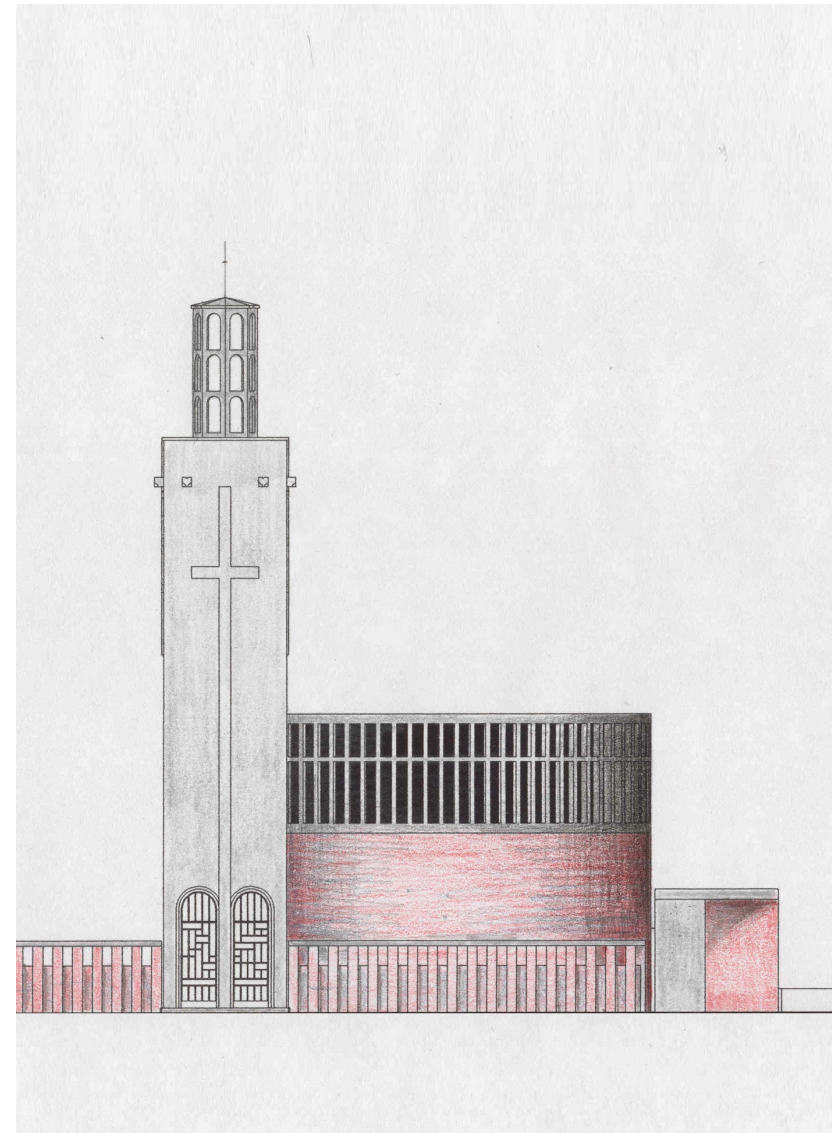
- Hogyan biztosítható arányos beavatkozással az épített örökség védelme?
- A terület múltjának mely rétegei tárhatóak fel és mutathatóak meg a területen?
- Létezik-e olyan inspiráló új használat, amely a zárványként fennmaradt telket újra egységes egészként tölti meg élettel?
- Hogyan jelölhető meg az elbontott templom, és a gyülekezet hiánya?
- Milyen közösségi funkció képzelhető el a telken, milyen közösség, milyen közösségek számára lehet egy új épületegyüttes találkozási pont?
- Hogyan képzelhető el gazdasági értelemben véve is fenntarthatónak egy feltételezett közösségi funkció?
- Merít-e a javasolt hasznosítás az evangélikus gyülekezet egykori jelenlétéből, kapcsolódik-e az evangélikus egyház mai missziójához?
- Milyen léptékű, sűrűségű beavatkozás tűnik arányosnak a tervezési területen, hogy az új elemek mind a tágabb környezethez, mind a templomtoronyhoz képest megtalálják helyüket?
- Segítségére lehet-e a terület rendezése a szomszédos oktatási intézményeknek (iskola és óvoda)?
- Kik számára nyitott, honnan és hogyan járható be a terület? A terület használatához milyen alapvető kiszolgáló funkciók biztosítására van szükség?

A TERVEZÉSI PROGRAM LEHETSÉGES HÁTTERE

A tervezési feladathoz könnyen kapcsolhatók további, a tervezést segítő, támogató, kiegészítő elméleti kutatási témák. A teljesség igénye nélkül, csak példaként:

- korabeli vasbeton szerkezetű templomok és templomtornyok (hazai és nemzetközi előképek)
- funkcióváltással létrejött liturgikus terek a 20. században
- üresen álló, egykori szakrális terek hasznosítása a nemzetközi kortárs építészetben
- a kortárs evangélikus egyházi építészet hagyományai Magyarországon
- a terület tágabb környezetének története (Ganz-Mávag kolónia és Tisztviselőtelep)

kép: Bödi Imre diplomatervének északi homlokzata

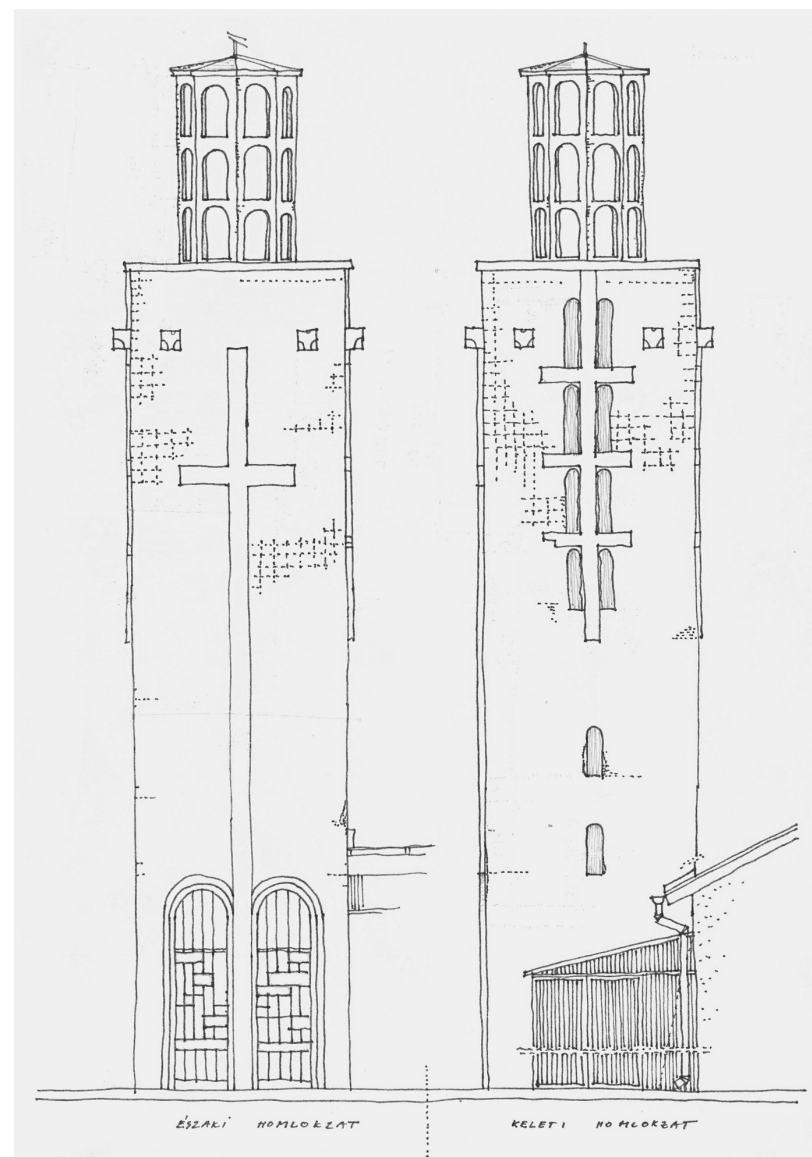
LEADANDÓ MUNKARÉSZEK

Formai követelmények:

- álló A1 tablók digitálisan és nyomtatott, 3 mm vastag habkartonra kasírozott formátumban
- tablók fejléce a kiírás mellékletei közt található sablon alapján
- tábló rajzos anyagának kivonata a szöveges részekkel összefűzött A4 füzet formátumban
- nagyléptékű makett (1:1000 helyszínrajzi makett vagy 1:25/50/100 léptékű részlet makett)

Tartalmi követelmények:

- műszaki leírás/esszé (kb. 3 gépelt A4 oldal, illusztrációkkal)
- áttekintő helyszínrajz a teljes területről (1:1000)
- helyszínrajz a beavatkozásról (1:200)
- áttekintő alaprajz a tervezéssel érintett területekről a környezet ábrázolásával (1:100)
- legalább 2 metszet (1:100)
- legalább 4 makettfotó illetve látványterv
- fontos építészeti/belsőépítészeti elemek részletterve (1:25/50)

kép: Bódi Imre felmérési manuáléja

MELLÉKLETEK

Az alábbi mellékletek letölthetőek a Középülettervezési Tanszék honlapjáról:

- 01 Fotódokumentáció (helyszínfotók 2000, 2021)
- 02 Felmérési rajzok és felmérési manuálék
- 03 Archív fotók és történeti térképek
- 04 Geodézia és szabályozási terv
- 05 Szöveges segédanyagok, digitálisan elérhető szakirodalom
- 06 A templom hasznosítására született tervek anyagai
- 07 Tervlap sablon

HELYSZÍN BEJÁRÁSA

A tervezési helyszín szabadon körbejárható de a telekre bejutni nem lehet. Kérjük, hogy a helyszínre látogató hallgatók a romos toronyba annak életveszélyes állapota miatt ne próbáljanak bejutni! Amennyiben az egyetemi intézkedések majd lehetővé teszik, a választott konzulensek örömmel csatlakoznak a helyszínt bejáró hallgatókhoz, illetve szeptember elején egy kijelölt időpontban a toronyba való bejutást is igyekszünk lehetővé tenni.

kép: a tervezési helyszín ma (google légifotó 2021)

AJÁNLOTT IRODALOM

A korlátozott kutatási lehetőségek miatt az alábbi forrásokat a kiírás mellékletei közt elérhetővé tesszük.

- Krähling János: Evangélikus templomok a mai Magyarországon (Veszendő templomaink III.). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2004
- Déry Attila: Józsefváros. Terc, Budapest 2007
- Zubereczki Dávid: Templomséták Budapesten. Kedves László Könyvműhelye, Budapest 2020

BÍRÁLÓ BIZOTTSÁG

Krizsán András DLA Ybl Miklós-díjas építész
Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke
Modum Építésziroda
a Bíráló Bizottság elnöke

Kalmár László Ybl Miklós-díjas építész
Zsuffa és Kalmár Építész Műterem

Biri Balázs építész
Hetedik Műterem

Bódi Imre építész
Studio Fragment

kép: a tervezési helyszín fotója 2000-ben (forrás: Bódi Imre)
kép: a tervezési helyszín fotója 2000-ben (forrás: Bódi Imre)

ÜTEMEZÉS

01	Tanszéki TDK-témák meghirdetése, Építészmérnöki Kari TDK évindító előadás	2021. április 29.
02	Tanszéki TDK-témák bemutató előadása	2021. május 13.
03	helyszínbejárás egyénileg (május-június), közös bejárás alkalma az őszi félév legelején	2021. szeptember
04	hallgatók jelentkezése TDK Konferenciára (absztrakt beadásával)	2021. szeptember vége
05	meghívott előadók előadásai a tervezési feladathoz kötődően (Bódi Imre - Studio Fragment)	2021. szeptember
06	TDK dolgozatok beadása	2021. október vége
07	TDK Konferencia, dolgozatok és pályaművek bemutatása meghívott Bíráló Bizottsági tagok jelenlétében, értékelés és eredményhirdetés	2021. november

Témavezetőnek választható a tanszéki bármely oktatója és doktorandusza, de természetesen a Kar bármelyik tervezést oktató oktatója is! Bármilyen felmerülő kérdés esetén a pályázat teljes ideje alatt Kronaveter Péter DLA egyetemi adjunktustól, a tanszék TDK-felelősétől tudtok kérdezni (kronavetter.peter@epk.bme.hu)! A hallgatói kérdésekre adott válaszokról minden pályázót egyaránt értesítünk.

A Középülettervezési Tanszék által meghirdetett TDK-szekciókhoz a kapcsolattartás megkönnyítésére online jelentkezési listát ([TDK Közép jelentkezés 2021](#)) hoztunk létre az érdeklődők számára. Kérjük, itt jelentkezettek mielőbb, kapcsolatfelvétel céljából, de személyesen keressétek a választott konzulnst is.

Budapest, 2021. április 29.

kép: a torony kapuja 2000-ben (forrás: Bódi Imre)

